

İlköğretim Çalışmaları

Bütünsel Açıdan Çocuk

Editörler: Sinan OLKUN

Mehmet Engin DENİZ · Mehmet TORAN

Mehmet Hayri SARI · Halil KAMIŞLI



Editörler: Prof. Dr. Sinan OLKUN - Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ - Doç. Dr. Mehmet TORAN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hayri SARI - Dr. Öğr. Üyesi Halil KAMIŞLI

İlköğretim Çalışmaları BÜTÜNSEL AÇIDAN ÇOCUK

ISBN 978-605-80114-1-0
DOI 10.14527/9786058011410

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2019, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
(0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Çocuğun yalnızca akademik yönüyle değil aynı zamanda sosyal, duygusal, sanatsal, sağlık ve sportif yönüyle de geliştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun bir şeyler öğrenmesi kadar, bir takım alışkanlıklar kazanması, müzik ve sanatla uğraşması, sosyalleşmesi, akranları ve ebeveynleri ile oynayabilmesi, iletişim kurabilmesi, kendi isteklerinin, hayallerinin peşinden koşabilmesi ona sağlanan eğitim ortamı ile doğrudan ilgilidir. Çocuğun, kendi yaşantıları yoluyla deneyim kazanabildiği, bilgi ve becerilerini geliştirebildiği, sağlıklı ve sürdürülebilir öğrenme ortamlarının oluşturulması biz eğitimcilerin en önemli görevleri arasındadır. Çocuğun esenliği açısından elzem olan böyle ortamların düşünülebilmesi, tasarlanabilmesi ve nihayetinde hayata geçirilebilmesi çok sistemli bir bilgi birikimini gerekli kılmaktadır.

İlköğretim Çalışmaları: Bütünsel Açıdan Çocuk kitabı özellikle okul öncesi eğitimden ilköğretime tüm boyutları ile çocuğun esenliğini eğitim perspektifiyle değerlendiren bir araştırma kitabıdır. Elinizdeki bu kitabın, Türkiye’de özellikle eğitim alanında çok yaygın olmayan araştırma kitapları bağlamında değerlendirildiğinde hem sorun tespiti, hem de çözüm önerilerini bilimsel bir bakış açısıyla ortaya koyabilmesi açısından eğitim araştırmalarına da önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Türkiye’nin farklı üniversitelerinden araştırmacıların katkı sunduğu *İlköğretim Çalışmaları: Bütünsel Açıdan Çocuk* kitabı; çocuk, öğretmen, öğretim yöntemleri, eğitim ortamlarını vb. konuları farklı boyutlardan ele alan nicel, nitel, karma desen ve derleme araştırmalardan oluşmaktadır. Ayrıca kitapta yer alan tüm araştırmalar hakem değerlendirmesinden geçerek bilimsel açıdan yayımlanması uygun bulunan araştırmalardan oluşmaktadır. Bu bağlamda hem kitabın hem de kitapta yer alan araştırmaların eğitim bilime önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

İlköğretim Çalışmaları: Bütünsel Açıdan Çocuk kitabında yer alan 32 bilimsel araştırma 52 araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar, 64 hakem tarafından değerlendirilmiştir. Son değerlendirmeler ise bu kitabın editörleri olan bizler tarafından yapılmıştır. Eğitim alanına nadir kitaplar arasında yerini alacak bu araştırma kitabının araştırmacılara, uygulayıcılara ve yasa koyuculara önemli bir referans kaynağı olacağını umuyoruz.

Editörler

Prof. Dr. Sinan Olkun

Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz

Doç. Dr. Mehmet Toran

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hayri Sarı

Dr. Öğr. Üyesi Halil Kamışlı

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Sinan OLKUN - Uluslararası Final Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ - Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet TORAN - İstanbul Kültür Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hayri SARI - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Halil KAMIŞLI - Uluslararası Final Üniversitesi

1. Bölüm: Okul Öncesi Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Züleyha YUVACI

H. Elif DAĞLIOĞLU - Gazi Üniversitesi

2. Bölüm: Çocukluk Korkularına Verilen Tepkiler ve Çocukluk Korkularının Nedenleri Üzerine Çocuk, Anne ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Alev ÖNDER - Bahçeşehir Üniversitesi

Özge CENGİZ - Marmara Üniversitesi

Gülşen İLÇİ KÜSMÜŞ - Marmara Üniversitesi

3. Bölüm: Okul Öncesi Dönemde Öğretmen-Çocuk İlişkisi ve Problem Davranışlar Üzerine Bir İnceleme

Rengin ZEMBAT - Maltepe Üniversitesi

Hilal YILMAZ - Marmara Üniversitesi

Gülşen İLÇİ KÜSMÜŞ - Marmara Üniversitesi

4. Bölüm: Okul Öncesi Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Öğrenen Standartlarına Yönelik Görüşleri

Başak ESER - Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Elif ÜNAL BOZCAN - Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

5. Bölüm: 1970-2015 Yılları Arasında Yayımlanan Çocuk Şiir Kitaplarındaki Temel Söz Varlığı

Dilek YILDIRIM BİLGİN - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

6. Bölüm: İlkokul İkinci ve Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Basamak Değeri Kavrayışları

Seyhan PAYDAR - Milli Eğitim Bakanlığı

Mehmet Hayri SARI - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

7. Bölüm: İlkokullarda Okul Sağlığı Uygulamaları: Öğretmen ve İdari Çalışan Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma

Esra TÖRE - İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

8. Bölüm: Okuma Becerilerine Yönelik Hazırlanan Etkinliklerle Yapılan Öğretimin 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuduklarını Anlama, Okumaya Yönelik Tutum ve Okuma Motivasyonları Üzerine Etkisi
Bahar DOĞAN KAHTALI - İnönü Üniversitesi
Gülşah GENÇER - Milli Eğitim Bakanlığı
9. Bölüm: Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak MEB İlkokul Birinci Sınıf Müzik Ders Kitabına Eleştirel Bir Bakış
Ebru ERGÜL - Yıldız Teknik Üniversitesi
10. Bölüm: İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Laboratuvarı Malzemelerini Tanıma Düzeyleri
Halil TAŞ - Milli Eğitim Bakanlığı
11. Bölüm: Japon İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programının Standartlarının ve Öğretim Kılavuzunun İncelenmesi
Perihan DİNÇ ARTUT - Çukurova Üniversitesi
Hakan ULUM - Çukurova Üniversitesi
12. Bölüm: Çocuklar Masalları Neden Sever? Çocuklar Masallarda Neyi Sever? Bir Durum Çalışması
Ogün ÇAKIR - Kadırga İlkokulu
13. Bölüm: Ortaokul Öğrencilerinin Matematik Odaklı Epistemolojik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi
Deniz KAYA - Milli Eğitim Bakanlığı
14. Bölüm: Kavramsal Değişim Metinleri, Oyun ve Drama Etkinlikleri ile Zenginleştirilmiş 5E Modelinin Öğrencilerin Fen Başarılarına Etkisi
Pınar URAL KELEŞ - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Salih ÇEPNİ - Bursa Uludağ Üniversitesi
15. Bölüm: Bil-İste-Öğren-Anla Stratejisinin Ortaokul Öğrencilerinin Yansıtıcı Düşünme Becerilerine ve Akademik Başarılarına Etkisi
Sinem BERBER - Milli Eğitim Bakanlığı
Ayhan ÇİNİCİ - Ordu Üniversitesi
16. Bölüm: Lise Öğrencilerinin Yeme Tutumları ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Süleyman ÇİFÇİ - Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Hatice KUMCAĞIZ - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

- 17. Bölüm: Okuma ve Yazma Güçlüğü: Bir Eylem Araştırması**
Hayati AKYOL - *Gazi Üniversitesi*
Elçin AYZ - *Dicle Üniversitesi*
- 18. Bölüm: Türkiye'deki Kaynaştırma Eğitimi Politikalarının Değerlendirilmesi ve Bütünleştirmeye Giden Süreç**
Tansel YAZICIOĞLU - *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
- 19. Bölüm: İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi**
Tüncay TUTUK - *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*
Nevin GÜNER YILDIZ - *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*
- 20. Bölüm: Tanılamadan Eğitsel Müdahaleye Gelişimsel Diskalkuli**
Yılmaz MUTLU - *Muş Alparslan Üniversitesi*
Sinan OLKUN - *Uluslararası Fırat Üniversitesi*
- 21. Bölüm: Okuma ve Yazma Güçlüğü'nün Giderilmesine Yönelik Bir Öğretmen Araştırması**
Eren ZORLU - *Gazi Üniversitesi*
Hayati AKYOL - *Gazi Üniversitesi*
- 22. Bölüm: Öğretmenlerin Farklılıklara Saygı Düzeylerini Yordaması Açısından Duygusal Yönetim Stratejilerinin İncelenmesi**
Yücel ÖKSÜZ - *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Elif GÜVEN DEMİR
- 23. Bölüm: Metin Yapısına Dayalı Okuma Öğretimine İlişkin Ölçütler Önerisi**
Şükran DİLİDÜZGÜN - *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*
Şerife GENÇ - *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*
- 24. Bölüm: Öğretmen Algılarına Göre Örgütsel Özdeşleşme, İş Performansı ve Psikolojik Kırılma Arasındaki İlişki**
Şule POLAT - *Milli Eğitim Bakanlığı*
Könül ABASLI - *UNEC Business School*
- 25. Bölüm: Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmenliği Programlarının Kodlama/ Programlama Eğitimi Kavramları Açısından İncelenmesi**
Mesut ÖZONUR - *Çukurova Üniversitesi*

- 26. Bölüm: Mikro Öğrenme Platformları**
Mehmet İsmail SOLMAZ - Çukurova Üniversitesi
- 27. Bölüm: Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının KPSS Fen Bilimleri Öğretmenliği ÖABT Sorularını Cevaplama Durumlarının ve Sınava Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi**
Elvan İNCE AKA - Gazi Üniversitesi
Mehmet YILMAZ - Gazi Üniversitesi
Ferhat KARAKAYA - Yozgat Bozok Üniversitesi
- 28. Bölüm: Sosyal Problem Çözme Becerisinde Sosyal Zekânın Rolü**
Ahmet BEDEL - Maltepe Üniversitesi
Ahmet Burak ERCAN
Erva TAŞCI
- 29. Bölüm: İlköğretim Programlarının Çevre Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi**
Halil KAMIŞLI - Uluslararası Final Üniversitesi
- 30. Bölüm: Öğretmen Adayları İçin Eleştirel Düşünme Becerileri Öğretim Programı İhtiyaç Analizi**
Hülya YILDIZLI - İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
- 31. Bölüm: Değişim, Dönüşüm ve Gelişim Sürecinde Türkiye’de İlköğretim Programları**
Süleyman ÇELENK - Lefke Avrupa Üniversitesi
- 32. Bölüm: Destek Eğitim Odalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri**
Tansel YAZICIOĞLU - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölüm ve Yazarları	iv
1. BÖLÜM OKUL ÖNCESİ YARATICI SINIF ORTAMI ÖLÇEĞİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI.....	1
2. BÖLÜM ÇOCUKLUK KORKULARINA VERİLEN TEPKİLER VE ÇOCUKLUK KORKULARININ NEDENLERİ ÜZERİNE ÇOCUK, ANNE VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ.....	23
3. BÖLÜM OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÖĞRETMEN-ÇOCUK İLİŞKİSİ VE PROBLEM DAVRANIŞLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	41
4. BÖLÜM OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN 21. YÜZYIL ÖĞRENEN STANDARTLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ.....	55
5. BÖLÜM 1970-2015 YILLARI ARASINDA YAYIMLANAN ÇOCUK ŞİİR KİTAPLARINDAKİ TEMEL SÖZ VARLIĞI.....	75
6. BÖLÜM İLKOKUL İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BASAMAK DEĞERİ KAVRAYIŞLARI.....	97
7. BÖLÜM İLKOKULLARDA OKUL SAĞLIĞI UYGULAMALARI: ÖĞRETMEN VE İDARİ ÇALIŞAN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA.....	117
8. BÖLÜM OKUMA BECERİLERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN ETKİNLİKLERLE YAPILAN ÖĞRETİMİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUKLARINI ANLAMA, OKUMAYA YÖNELİK TUTUM VE OKUMA MOTİVASYONLARI ÜZERİNE ETKİSİ.....	133
9. BÖLÜM BİR KİTAP İNCELEME ÇALIŞMASI ÖRNEĞİ OLARAK MEB İLKOKUL BİRİNCİ SINIF MÜZİK DERS KİTABINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ...153	
10. BÖLÜM İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FEN BİLİMLERİ LABORATUVARI MALZEMELERİNİ TANIMA DÜZEYLERİ.....	173
11. BÖLÜM JAPON İLKOKUL MATEMATİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ STANDARTLARININ VE ÖĞRETİM KILAVUZUNUN İNCELENMESİ.....	193
12. BÖLÜM ÇOCUKLAR MASALLARI NEDEN SEVER? ÇOCUKLAR MASALLARDA NEYİ SEVER? BİR DURUM ÇALIŞMASI.....	213
13. BÖLÜM ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK ODAKLI EPİSTEMOLOJİK İNANÇ DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ.....	227
14. BÖLÜM KAVRAMSAL DEĞİŞİM METİNLERİ, OYUN VE DRAMA ETKİNLİKLERİ İLE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ 5E MODELİNİN ÖĞRENCİLERİN FEN BAŞARILARINA ETKİSİ.....	249

15. BÖLÜM BİL-İSTE-ÖĞREN-ANLA STRATEJİSİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YANSITICI DÜŞÜNME BECERİLERİNE VE AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ.....	267
16. BÖLÜM LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YEME TUTUMLARI İLE DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	293
17. BÖLÜM OKUMA VE YAZMA GÜÇLÜĞÜ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI....	309
18. BÖLÜM TÜRKİYE’DEKİ KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE BÜTÜNLEŞTİRMEYE GİDEN SÜREÇ	333
19. BÖLÜM İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN EĞİTİMİ ALANINDAKİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ.....	353
20. BÖLÜM TANILAMADAN EĞİTSEL MÜDAHALEYE GELİŞİMSEL DİSKALKULİ.....	369
21. BÖLÜM OKUMA VE YAZMA GÜÇLÜĞÜNÜN GİDERİLMESİNE YÖNELİK BİR ÖĞRETMEN ARAŞTIRMASI	385
22. BÖLÜM ÖĞRETMENLERİN FARKLILIKLARA SAYGI DÜZEYLERİNİ YORDAMASI AÇISINDAN DUYGUSAL YÖNETİM STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ	409
23. BÖLÜM METİN YAPISINA DAYALI OKUMA ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER ÖNERİSİ.....	427
24. BÖLÜM ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE ÖRGÜTSEL ÖZDEŞLEŞME, İŞ PERFORMANSI VE PSİKOLOJİK KIRILGANLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ	451
25. BÖLÜM SINIF VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMLARININ KODLAMA/PROGRAMLAMA EĞİTİMİ KAVRAMLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ	427
26. BÖLÜM MİKRO ÖĞRENME PLATFORMLARI.....	487
27. BÖLÜM FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ KPSS FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLİĞİ ÖABT SORULARINI CEVAPLAMA DURUMLARININ VE SINAVA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ....	499
28. BÖLÜM SOSYAL PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNDE SOSYAL ZEKÂNIN ROLÜ	517
29. BÖLÜM İLKÖĞRETİM PROGRAMLARININ ÇEVRE EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	531
30. BÖLÜM ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİLERİ ÖĞRETİM PROGRAMI İHTİYAÇ ANALİZİ.....	541
31. BÖLÜM DEĞİŞİM, DÖNÜŞÜM VE GELİŞİM SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM PROGRAMLARI	567
32. BÖLÜM DESTEK EĞİTİM ODALARINA İLİŞKİN OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖRÜŞLERİ	593
YAZARLAR HAKKINDA.....	617

1. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ YARATICI SINIF ORTAMI ÖLÇEĞİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Züleyha YUVACI

H. Elif DAĞLIOĞLU - Gazi Üniversitesi

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların buldukları sınıf ortamlarının yaratıcılık düzeyini belirlemek için "Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği"nin geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; Kayseri ilinin merkez ilçelerinde MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan 246 öğretmen oluşturmaktadır. Bu ölçeğin geliştirilme sürecinde tarama yöntemi kullanılmıştır. Dörtlü Likert türünde hazırlanan 47 maddeden oluşan ölçeğe açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda dört faktörlü ve 29 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Ölçek toplam varyansın %57.44'ünü açıklamaktadır. Bununla birlikte doğrulayıcı faktör anaizi kapsamında yapılan modifikasyonlar ve kovaryans düzenlemeleri ile modelin veriyle iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. Kestirim hatalarının karekökünü temsil eden değer RMSEA 0.062 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genelinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .93, alt boyutların güvenirliliğinin .84-.92 arasında olduğu bulunmuştur. Ayrıca madde analizi sonucunda her bir faktörde yer alan maddelerin ilgili faktördeki madde test korelasyon değerleri .30'dan yüksek elde edilmiştir. Genel olarak çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Giriş

Geçmişten günümüze sanayi, eğitim, politika gibi birçok alanda yaratıcı düşünmenin izleri görülebilmektedir. Ateşin keşfinden yazının bulunmasına, farklı coğrafyaları tanıma merakı ile yola düşen, ilk kez aya ayak basan ve sayısız teknolojik gelişmeye imza atan insanoglunu güdüleyen temel itici gücün yaratıcı düşünce ve doğal merak duygusu olduğu açıktır. Dolayısıyla hangi dönemde olursa olsun yaratıcılık, araştırmacılar tarafından ilgiyle incelenmiş oldukça önemli kavramlardan biri olagelmıştır (Alfuhayı, 2015; Clarkson, 2005; Fleith, 2000; Makhmalbaf ve Yi-Luen Do, 2007; Torrance, 1972).

* Bu çalışma Züleyha Yuvacı'nın doktora tezi olan "Okul Öncesi Eğitim Alan 6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin Öğretmenlerinin Ve Sınıf Ortamlarının Yaratıcılıklarına Göre İncelenmesi" isimli çalışmasından üretilmiştir.

Araştırmacılar yaratıcılığın altın çağının okul öncesi yıllar olduğunu ifade etmektedirler (Alfonso-Benlliure, Meléndez ve García-Ballesteros, 2013). Alan uzmanları tarafından okul öncesi dönem, çocukta var olan potansiyelin uygun koşullar sunulduğunda en üst noktaya çıkarılabildiği önemli yıllar olarak ifade edilmektedir (Dinç, 2015; Özerbaş, 2011).

Yaşam boyu öğrenmenin temellerinin atıldığı ve çevrelerindeki dünyayla nitelikli iletişim kurulduğu erken çocukluk döneminde yaratıcılığın en önemli göstergesi, bağımsızlık ve keşfederek öğrenmedir (Ljubetic, Ercegovac ve Koludrovic, 2016). Bu dönemde çocuklar bağımsız olmaktan ve keşfederek öğrenmekten hoşlanmaktadır (Ljubetic, vd, 2016; Malaguzzi, 1998). Çocukların doğasında olan bu yeti, sosyal ortam ile yakından ilgilidir. Burada çocuğun doğduğu andan itibaren formal ya da informal eğitim ortamının içerisinde büyüdüğünü düşünecek olursak; bu ortamlar bazen çocukların bağımsızlık ve keşfetme duygularını desteklerken bazen de ket vurabilmektedir. Ayrıca zengin uyaranlarla hazırlanan sınıf ortamı, çocuğu birçok alanda geliştirdiği gibi ilgi alanlarını tespit etmekte de oldukça önemlidir. Dolayısıyla çocuklar bu ortamlarda ilgi alanlarını etkili şekilde geliştirebilmektedirler (Makhmalbaf ve Yi-Luen Do, 2007). Tüm bunlardan yola çıkarak yaratıcılığın gelişimi için çocuğun zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği sınıf ortamı oldukça önemlidir.

Bu bağlamda çocuğa sunulan farklı eğitim ortamları ve yaratıcı programlar, çocuğun özgün ve yaratıcı düşünmesini de sağlayabilmektedir. Özgür eğitim ortamlarının, çocuğun değişik materyaller ile çalışabileceği, düşüncelerinin ve yaratıcılığının ortaya çıkabileceği, alışlagelmiş düşünce yerine alışlagelmemiş düşüncüyü destekleyeceği şekilde tasarlanması gerekmektedir (Aslan, Aktan ve Kamaraj, 1997; Aslan, Cansever, 2009; Özerbaş, 2011). Çocuk, bu ortamda problemlerle karşılaşarak bu problemlere farklı çözüm yolları bulmayı öğrenebilmektedir.

Çocukların, geleceğin bilim adamları, mucitleri, sanatçıları, problem çözen kişileri olabilmeleri için yaratıcı düşünme, onların eğitiminin merkezinde bulunması gereken bir olgudur (Kemple ve Nissenberg, 2000). Bu olgu, çocuğa sunulan materyallerden başlayıp, düşündürmeye yönelik sorulara kadar devam edip giden bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sürecin devamını sağlayan önemli bir nokta ise yeni ve özgün ürünler ortaya koyabilmek için yaratıcılığı destekleyen uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasıdır (Kurtuluş, 2012; Özerbaş, 2011; Ulutaş ve Ersoy, 2004).

Yaratıcı eğitim ortamlarının oluşabilmesi için birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan en çok dikkat çeken yaratıcı programların çocukların eğitim ortamına dahil edilmesidir. Nitelikli yaratıcılık eğitimi için yaratıcı düşünme prog-

ramlarını içinde barındıran erken çocukluk eğitimi müfredatı, çocukların daha sonraki akademik gelişimlerinin (Collins, O'Connor ve McClowry, 2017; Duncan vd., 2007; Rimm-Kaufman ve Pianta, 2000) temelini oluşturmaktadır. Buradan hareketle, yapılan çalışmaların çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminde onlara sunulan bu yaratıcı programların etkisi oldukça büyüktür (Duncan vd., 2007). Bununla birlikte özgür eğitim ortamı, güven, gelişim alanı, düşünme soruları, saygı ve empati yaratıcı ortamların oluşabilmesinde gerekli diğer unsurlar olarak sayılabilir.

Alanyazın incelendiğinde ise yaratıcı ortamların çocukların yaratıcı düşünme becerileriyle ilişkisini inceleyen Türkiye'de ve dünyada çok az çalışmaya rastlanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise Makhmalbaf ve Yi-Luen Do (2007) çocukların bulunduğu fiziksel çevrenin onların yaratıcılıklarının gelişimindeki rolünü incelediği; Alfuhayı'nın (2015) okul çevresinin ve yaratıcılığın çocuğun gelişimi üzerine etkisini içeren araştırmaları derlediği; Lew ve Cho'nun (2013) küçük çocukların motivasyonu ve yaratıcı ev ortamları ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi araştırdığı; Oh ve Choi'nin (2006) Okul Öncesi Çocuklar için Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği'ni geliştirdiği göze çarpmaktadır. Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise, Kara'nın (2007) okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşlerini incelediği çalışma ile birlikte Özerbaş'ın (2011) yaratıcı düşünme yöntemine uygun olarak tasarlanmış öğrenme ortamının, öğrenci akademik başarısına ve başarının kalıcılığına etkisini incelediği çalışma karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Richardson ve Mishra'nın (2018) öğrenci yaratıcılığını destekleyen öğrenme ortamları isimli çalışmasında ise yaratıcılığın desteklenmesinde müfredat, materyaller, fiziksel çevre ve öğrenme iklimi gibi eğitim ortamlarının kalitesinin öneminden bahsedilmiştir. Özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında sunulan sınıf ortamlarını yaratıcılık yönünden inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim kurumlarındaki sınıfların yaratıcılık düzeyini ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesinin bu konuda alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Türkiye'de yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere okul öncesi eğitim sürecinde çocukların sınıf ortamlarındaki yaratıcılık düzeyini belirlemek üzere herhangi bir ölçme aracı geliştirilmediği görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının sınıf ortamlarının yaratıcılık düzeyini belirlemek için oluşturulan "Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği"nin geçerlilik ve güvenilirliğini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği geçerli bir ölçme aracı mıdır?
2. Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Yöntem

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik “Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği”nin geliştirilmesinin amaçlandığı bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu ölçeğin geliştirilme sürecinde tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama desenleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Karasar, 2002). Araştırmaya konu olan durum nedir, neler yapıyoruz, nasıl gidiliyor gibi sorulara cevap bulunurken aynı zamanda da bu durumlar olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Kayseri ilinin merkez ilçeleri olan Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde 2015-2016 yılında eğitim gören altı yaş grubu MEB bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokulların bünyesindeki anasınıflarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu bağlamda 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kayseri İl Merkezinde görev yapan 246 okul öncesi öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Madde sayısının (47madde) 5 katı olacak şekilde öğretmen sayısı belirlenmiştir (Bryman ve Cramer, 2001; Büyüköztürk, 2004). Örneklem sayısı belirlendikten sonra amaçlı örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemine dayalı olarak örneklem seçimi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda merkez ilçeler tabaka olarak belirlenerek her bir ilçede yer alan öğretmenler, ilçedeki ağırlıkları doğrultusunda seçilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin farklı demografik özellikler taşımasına da dikkat edilmiş, bu bağlamda farklı gruplardaki kişilerin özelliklerini yansıtan bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyeti	Kadın	239	97.2
	Erkek	7	2.8
Medeni durumu	Evli	184	74.8
	Bekâr	62	25.2
Yaşı	20-25	25	10.2
	26-30	59	24.0
	31-35	90	36.5
	36-40	48	19.5
	41 ve Üzeri	24	9.8

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri (Devamı)

Öğrenim durumu	Üniversite	246	100
Kıdemi	0-5 yıl	53	21.5
	6-10 yıl	114	46.3
	11-15 yıl	48	19.6
	16 ve üzeri	31	12.6
Sınıfındaki çocuk sayısı	1-15 çocuk	31	12.6
	16-20 çocuk	109	44.3
	21-25 çocuk	99	40.2
	26 ve üzeri	7	2.9

Tablo 1 incelendiğinde deneme uygulamasına katılan öğretmenlerin %97,2'sinin kadın, %74,8'inin evli, yaklaşık %60'ının 26-35 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir. Deneme uygulamasına katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamının üniversite mezunu olduğu, öğretmenlerin yaklaşık %68'nin 1-10 yıl arasında öğretmenlik deneyimine sahip olduğu ve öğretmenlerin %12,6'sının buldukları sınıflarda mevcutların 1-15 arasında olduğu, %44,3'ünün sınıfında mevcutların 16-20 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Okul Öncesi Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği'nin Geliştirilme Süreci

Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre sınıf ortamlarının yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla "Okul Öncesi Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği"nin geliştirme sürecinde Tezbaşaran (2008) tarafından belirtilen aşamalar takip edilmiştir.

Ölçeğin geliştirme sürecinde öncelikle okul öncesi eğitim kurumunda yaratıcı ortamın içeriği belirlenmiştir. Alanyazın incelemesi sonucunda sadece fiziki ortamın değil psikolojik ve sosyal ortamın da çocukların yaratıcılıklarını harekete geçirdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda eğitim kurumu içerisindeki ortam ve merkezler, çocuklara yöneltilen düşünme soruları, çocuklara özgünlük ve özgürlüğün tanındığı etkinlikler, ortamdaki saygı ve çocuklarla empati kurulması, öğretmen nitelikleri olmak üzere altı alt boyut belirlenmiştir.

Ölçülecek özelliğin tanımlanmasının ve sınırlarının çizilmesinin ardından her bir kapsama uygun gözlenebilir işaretçilerin belirlenmesi, diğer bir anlatımla madde havuzu oluşturulması işlemine geçilmiştir. Ortam ve merkezler alt boyutu için 16, düşünme alt boyutu için 13, özgürlük ve özgünlük alt boyutu için 10, saygı alt boyutu için 16, empati alt boyutu için 6, öğretmen nitelikleri alt boyutu için de 7 madde olmak üzere madde havuzuna toplam 68 madde eklenmiştir.